

MIÉRT FENNTARTHATATLAN, AMI FENNTARTHATÓ? (SZERKESZTETTE: LÁNYI ANDRÁS ÉS FARKAS GABRIELLA)

A könyv címét elolvasva, az ember felkapja a fejét. Kíváncsi lesz. Valóban, miért is? A fenntarthatóság napjainkban már a „csapból is folyik”. Érdemi javulás fenntarthatóság terén azonban aligha mutatkozik. Sőt! Hogy is van ez?

„...az úgynevezett fenntarthatóság hívei ...azt hangoztatják [...] áldozatot kell hoznunk. Szó sincs áldozatokról. Szó sincs lemondásról: az értelmes és szerethető élet feltételeinek visszaköveteléséről van szó [...] Szerencsésebb tehát fenntarthatóság helyett az élet szeretetéről beszélni.” – mondja Lányi András tanulmányának bevezetőjében, kissé átdefiniálva, pontosítva a fenntarthatóság fogalmát. Azt hiszem, igaza van! Lássuk csak!

Lányi András az Eötvös Loránd Tudományegyetem nyugalmazott docense, író, filozófus, filmrendező, munkássága igen szerteágazó, és tekintélyes, elhivatott ökopolitikus, ökofilozófus, akinek számtalan könyv, publikáció, tanulmány jelzi a nevét. Ez a könyv szerkesztői vénáját is dicséri, melyben saját tanulmánya mellett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Karán létrehozott Közös Örökségünk Kutatóműhely keretében kollegáival végzett kutatómunka eredményeiről ad számot szerkesztő kollégájával, Farkas Gabriellával, a kutatóműhely munkatársával együtt.

Jelen kiadás a 2010-ben ugyanezen cím alatt megjelent mű változatlan utánnyomása. Tizenegy év távlatában ítéltetett úgy, hogy változatlanul kerül kiadásra. Aktuális. Ugyanúgy, mint ezelőtt tizenegy évvel. Már ez is önmagáért beszél. Az elmúlt évek során a fenntarthatósági problémák nemhogy kezdtek volna megoldódni, környezetünk, éghajlatunk, gazdaságunk, emberi közösségeink nagyobb válságban vannak, mint valaha. Évente egyre több növény- és állatfaj tűnik el véglegesen a földről, egyre aszályosabb az éghajlat, az energiaválság, infláció egyre növekszik, társadalmunk napról napra megosztottabbá válik, emberek ugranak egymásnak, egyre kevésbé beszélhetünk elfogadásról, toleranciáról, megértésről.

A könyv nyolc tanulmányt tartalmaz. Szerzők célja a fenntartható vidékfejlesztés hazai lehetőségeinek és akadályainak feltárása volt. Egyetlen szempontot tartottak szem előtt: „mik az esélyei annak, hogy a korunkban végbemenő drámai változások a falusi társadalom az ökológiai és szociális fenntarthatóság következményeinek megfelelő választ találjon” (Lányi András: *Bevezetés*).

A kutatás helyszínéeként egymástól több tekintetben is különböző falvakat választottak: Őrség (tíz település), Közép-Tiszavidék, Bereg és Nógrád – olyan helyszíneket, melyek értékes és érzékeny természeti adottságokkal rendelkeznek, és gazdaságilag kissé elmaradottabb vidékek. Szerzők igyekeztek felmérni, hogy ezek

az adottságok mennyiben állíthatók a vidékfejlesztés szolgálatába. Többféle módszerrel – előre megszerkesztett kérdőívek kitöltésével, strukturált interjúk, strukturálatlan interjúk – igyekeztek minél alaposabb képet kapni a térségek helyzetéről, minél pontosabb rálátást kapni az ott működő folyamatokra, „erőviszonyokra”. Olvasva ezeket a „helyzetjelentéseket”, szinte a bőrünkön érezzük a valóságot, amit nap mint nap megélünk, de valahogyan a napi rutin, a napi problémák megoldása, túlélése mellett, ezek nem kapnak kellő figyelmet, nem domborodnak ki kellőképpen: a migrációs folyamatok hatásai a helyi társadalomra, a gazdálkodás nehézségei, jogi visszasságai, az emberek együtt nem működése a közös problémák ellenére sem, a vidéki fiatalok „városiasodása” motiváció, vonzó jövőkép hiányában, a vidéki iskolák sorozatos bezárása, a kisebbségi közösségek szétmállása – életünk napi szintű velejárói. A könyv bemutat néhány pozitív kezdeményezést is, láttatva azt is, hogy ezeket milyen erőfeszítések árán, mennyi elhivatottsággal sikerül fenntartani. Végül, a jogi, politikai visszasságokról is szó esik, rámutatva ezek negatív hatásaira, épp a fenntarthatóságot ellehetetlenítő voltokra, felsorolva számos javaslatot, a környező országokban látott pozitív példát is.

Ez a tanulmánykötet tizenegy évvel ezelőtt íródott. Nem kellett azóta újat írni. Akkor, amikor a fenntarthatóság feltételeit számos jogszabály, előírás, rendelet előírja. Látszólag minden a fenntarthatóságról szól. Valójában meg lényegi változás nem történik. A könyvben feltárt okok – amiért fenntarthatatlan a fenntartható – a mai napig létező jelenségek. A politika szintjén nem került sor idejében az idő és gyakorlat által meghaladott jogszabályok aktualizálására – talán a hatóságok és döntéshozók túlterheltsége, kapacitáshiánya miatt. De számos esetben észlelhetünk érdektelenséget, hozzá nem értést, és igen gyakran fedezhetők fel az észszerűtlen intézkedések mögött a lobbierdekek is. Társadalmi, vagyis civil szinten pedig az jelent gondot, hogy igen ritka az érdekeit érvényesíteni képes, összetartó, együttműködő helyi társadalom. Enélkül pedig elképzelhetetlen a közösségek revitalizációja.

A könyv mondanivalója egy mondatba sűrítve: „Az élet az igazságról, a jóságról és a szépségről szól, arról, hogy egy sirály szárnyal az öböl felett, és nem fullad olajfoltokba. Arról, hogy az anyaelefánt gyöngéden gondoskodik követelőző kicsinyeiről, és nem orvvadászok elől menekül. Arról, hogy az ember féltő szeretettel óvja a földet, és nem arról, hogy mohóságtól fuldokolva sorvasztja el.” (Erazim Kohák)

Minden józan gondolkodású embernek melegen ajánlom a könyvet. Tanulságos, gondolatébresztő, fejbe kólintó. Egyértelmű.

Még van választási lehetőségünk. Még...

(Lányi András – Farkas Gabriella szerkesztők: Miért fenntarthatatlan, ami fenntartható? Why Is Unsustainable Something Sustainable? Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2021, 311 o.)

Kui Báborka

doktoranduszhallgató

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar